

ARNON GRUNBERG

HIMMLER
in

NEW

YORK
Roman

NIJGH & VAN DITMAR • AMSTERDAM

voor Alyosha

jij geeft me hoop

en ik hou niet eens van hoop

Terwijl H bezig is een huis in Philadelphia te bezichtigen, volgens een ex waren daar nog betaalbare huizen met tuin te krijgen en het was maar vijf kwartier met de snelle trein naar New York, hoort hij dat de moeder van zijn zoon is ontvoerd. Hij was er al bang voor, nu weet hij het zeker.

Sommige mensen beweren dat angst die waarheid wordt een opluchting is, maar zo voelt het niet. H was ook bang geweest voor haar dood.

Met de telefoon in zijn hand staart H naar het grote bed in de slaapkamer waarover de enthousiaste makelaar net nog zei dat het licht er in de ochtend zo mooi is en ook dat het bed kon worden overgenomen tegen een schappelijk prijsje. 'Ben je daar nog?' vraagt zijn schoonmoeder. 'Heb je gehoord wat ik zei? Soshanna is ontvoerd. We hebben de bevestiging ontvangen.'

'Ik ben er nog,' antwoordt H.

'Ben je met de jongen?' Ze klinkt als iemand die zich groot probeert te houden. Zo klinkt ze vaker. De cruciale vraag luidt: is ze nog zijn schoonmoeder?

'Ik ben een huis aan het bekijken,' antwoordt H. 'In Philadelphia.'

'O,' zegt zijn schoonmoeder, 'we spreken elkaar later. Sterkte.'

Aan H is niets te zien, aan H is nooit iets te zien geweest. De makelaar, een jongeman met donkerbruin gemillimeterd haar, gaat verder waar hij is gebleven. 'Nu zie je het niet, want het is een grijze dag,' zegt hij, 'maar het hele huis is erg licht.'

Philadelphia is geen New York, ze hebben het erover gehad, toen ze nog niet ontvoerd was, lang voor haar terugkeer naar het land waar ze was geboren en waar ze was opgegroeid. De voors en de tegens werden afgewogen. Moesten ze de stad waar ze allebei heen waren gegaan om daar een betere toekomst te vinden verlaten, om elders een nog betere toekomst te vinden? Een betaalbare toekomst. Philadelphia is in ieder geval dichtbij en soms is dichtbij genoeg. Philadelphia is ook niet zo ver van Baltimore, waar de vrouw van H twee dagen per week lesgeeft. Ook dat telt. En als je in Philadelphia zit kun je zeggen: 'Een uurtje met de trein en dan ben je in New York.' Of: 'Deze stad is het nieuwe Brooklyn.'

De moeder van zijn zoon wilde een tuin waarin de jongen zou kunnen spelen. Ze zag het voor zich. De tuin, het huis, de zomeravonden onder een boom, het kleine geluk dat uiteindelijk het grote geluk zou blijken te zijn. Zonder al te veel bedreigingen. Een tuin leek haar de oplossing voor veel. Daarom zijn ze huizen gaan bekijken in een stad die niet van hen was.

Philadelphia was de betaalbare toekomst, maar de toekomst is H ontglipt, betaalbaar of niet.

'Zullen we even de badkamer bekijken?' vraagt de makelaar.

'Ja,' zegt H.

Ze hebben het platteland overwogen, een dorp, maar ze concludeerden al snel dat ze allebei een stad wilden. Een dorp was zoiets als een hospice in andere gedaante. Dit is zijn vierde bezichtiging in Philadelphia, zijn eerste bezichtiging alleen,

zonder Soshanna. Hij besloot ermee door te gaan ook al was ze er niet, hij dacht, magisch denken is hem niet vreemd, dat ze op die manier misschien zou terugkomen, als hij een geschikt huis zou vinden in Philadelphia. Misschien is zijn tijd in New York voorbij en moet hij zich daarbij neerleggen. Hun tijd, zou hij moeten zeggen.

Starend naar het toilet durft H het te zeggen: 'Sorry, ik moet de bezichtiging afbreken.' Hij kijkt op, ziet het gemillimeterde haar van de makelaar, het jeugdige gezicht van de man, de kleine pukkeltjes op de wangen.

'De huizen hier gaan snel,' zegt de makelaar. 'Deze buurt is in trek. Echt een leuke buurt voor mensen met jonge kinderen, goede openbare scholen. Weet je het zeker?'

'Ik moet gaan,' antwoordt H. 'Het spijt me.'

Hij verlaat het huis en bestelt een Uber. Terwijl hij op straat staat te wachten komt ook de makelaar naar buiten. H kijkt hem na, hoe hij naar zijn auto loopt, hoe hij het portier opent, de straat uit rijdt.

De jongen heet Yehuda en hij is bijna vier. H noemt hem liefkozend en in het geheim 'mijn laatste Jood' – omdat hij vermoedt dat Yehuda zijn laatste Jood zal zijn. Geleidelijk aan is hij gaan geloven dat zijn jongen daadwerkelijk de laatste Jood is. Niet alleen van hem, maar de laatste Jood op de wereld. Noem het een visioen. Krankzinnig natuurlijk, maar ook de visioenen moeten gecatalogiseerd worden, ook zij verdienen reflectie.

H is eenenzestig. In theorie kan er nog veel, maar de praktijk ziet er anders uit, weerbarstiger. Het zal bij één kind blijven, al had hij er graag twee gehad. Of drie.

De moeder, Soshanna, heeft op haar negenendertigste een zoon op de wereld gezet, ook haar eerste en vermoedelijk laatste. Ze vond één genoeg. Ze wilde geen oude moeder zijn,

H zei weleens: 'Begin veertig is toch niet oud. Zeker niet in deze tijd.' Maar om de een of andere reden was zij niet lang na de geboorte van hun jongen gaan nadenken over ouderdom. Zij had de ouderdom door haar leven zien schemeren als de maan door de bomen. En de terechtwijzingen van H ('je ziet er zo jong uit' en 'je bent zo vitaal') hadden geen effect. Zijn woorden verrichtten geen wonderen.

Aan het eind van de lagere school werd H gepest met zijn achternaam, door sommigen ook vereerd, maar dat beschouwde hij als een vorm van pesten. Daarom was hij zichzelf H gaan noemen, zijn voornaam sneuvelde in het gevecht tegen het pesten, het was een klein offer, een pionoffer. Hij noemde zichzelf H met een hardnekkigheid die uiteindelijk ook tegenstanders van die afkorting wist te overtuigen. Het fanatisme overwon weer eens. Door H te worden kon hij afscheid nemen van zijn familie en haar verleden en toch ook loyaal blijven aan die familie en dat verleden. H kon ontsnappen aan zichzelf zonder echt aan zichzelf te ontsnappen. Hij werd een afkorting en daar kon hij prima mee leven, meer dan prima zelfs. Hij vond een zeker geluk in die afkorting, voor zover zingeving en identiteit geluk zijn.

In Amerika werd H *aitch*, wat hem op aangename wijze nog meer vervreemde van de naam waar de afkorting vandaan kwam. Aitch, mensen reageerden er verbaasd op. Alsof hij een exotische buitenlander was die zijn naam weigerde te veramerikaniseren. Maar aitch had ook iets grappigs, iets wat buiten de normaliteit stond, net als de naam zelf waar dat aitch uit was voortgekomen. Aitch werd geaccepteerd, omdat de man die zich achter die letter schuilhield niet alleen behoorlijk normaal was, maar ook behulpzaam, vriendelijk en oplettend. Onopvallend eigenlijk. Alleen zijn naam viel op. Niet de man.

Mensen zeggen dat H een mooie carrière heeft gehad en hijzelf is bereid dat te beamen, een uitstekende carrière zou je zelfs kunnen zeggen, hij had zijn stempel gedrukt op *graphic design*. De postzegel was zijn specialiteit. In de wereld van de postzegels is hij iemand. H vindt het prima zich nu vrijwel fulltime aan het vaderschap te wijden, zoals hij zich in zijn puberteit aan de schuld had gewijd. En hij moet toegeven dat de tijd van de postzegel zelf een beetje voorbij is, de nadagen van de postzegel zijn ingegaan, niemand kan het ontkennen. Zo voelt zijn keuze voor het fulltime vaderschap niet zozeer als een opoffering als wel als een logische afsluiting van een mooie loopbaan. (Alleen de nadagen van de schuld zijn nog niet ingegaan.) Zolang mensen over postzegels praten zouden ze ook over H praten. En één dag per week geeft hij les aan de Parsons School of Design. Om het af te leren.

Soshanna heeft ook een carrière, net als hij in graphic design, een carrière die alleen nog maar mooier zal worden. Soshanna ontwerpt bankbiljetten, haar specialiteit, boven de postzegel staat het bankbiljet. Vermoedelijk wil ze hem voorbijstreven. Zij heeft een toekomst, hij een verleden, tussen toekomst en verleden staat het kind, het verbindt het verleden met de toekomst en vice versa. Zo heeft hij het altijd begrepen.

Op het perron knoopt H zijn regenjas dicht. Hij is een lange man, sommige mensen vinden hem mager. Hij heeft zijn haar nog, grijs, dat wel, maar beter grijs haar dan geen haar. Een mannelijke collega verft zijn haar, dat is niets voor H. Er zit nog schwung in zijn haar. In zijn lijf, vindt hij zelf. Geen toekomst, wel schwung. Hij stuurt een sms aan de babysitter: 'Ik ben er over een uurtje of twee.' Even overweegt hij zijn schoonmoeder te bellen, maar zijn schoonmoeder en hij zijn niet zo op elkaar gesteld, het is het beste haar even alleen te laten. Jaren geleden zei een van zijn exen, dezelfde die hem

een huis in Philadelphia had aanbevolen: 'Je kunt het verdriet van andere mensen niet altijd wegnemen. Soms moet je het gewoon laten bestaan.' Hij heeft die woorden in zijn oren geknoopt. Je moet het laten bestaan, je moet het je niet willen toe-eigenen, je moet het accepteren. Andermans verdriet.

Verderop op het perron staat een oud-student van H. Een jongen met een pet. Die pet had hij vier jaar geleden ook al. H wantrouwt mannen met petten. Zijn vader was vroeg kaal en droeg buitenshuis graag petten of hoeden. Soms hield hij zelfs binnenshuis zijn pet op. H vond dat laf, hij vond zijn vader een laffe man. Wat H wilde weten, toen hij nog bij zijn ouders woonde, was hoe je moest leven zonder laf te zijn.

Ze kijken naar elkaar, H en zijn oud-student, maar ze doen alsof ze elkaar niet kennen. Terwijl hij in de trein stapt beseft H dat hij een man is met een ontvoerde vrouw, dat zijn jongen een kind is met een ontvoerde moeder. Hij heeft de neiging het geheim te houden, zoals hij veel geheim heeft gehouden.

Soshanna was er bij toeval achter gekomen dat zij niet zijn enige Jodin was. Ze hoorde het tijdens een lunch op het Maryland Institute College of Art waar ze twee dagen per week doceert. Niet elk semester, ze moet tijd overhouden voor haar ontwerpen, haar bankbiljetten.

Een collega of een kennis of een vriend, ze wist kennelijk niet hoe die precies van elkaar te scheiden, ze gebruikte die woorden door elkaar, had gezegd: 'Wist je dat H iets heeft met een andere vrouw? O, dat wist je niet? Al een tijd hoor. Ik dacht dat jullie een open relatie hadden. O, is die toch niet open? Wat vervelend.' En passant liet de collega – als het een collega was – zich ontvallen dat de andere vrouw net als Soshanna Joods was.

Soshanna had avocadotoast besteld met een gepocheerd eitje, maar toen de avocadotoast werd opgediend kon ze er niet van eten. Ze was misselijk. Zo vertelde ze het later aan H: 'Ik werd meteen misselijk. Ik kon geen hap meer van mijn avocadotoast nemen.'

De informant had een zwak voor Soshanna en misschien had hij dit alleen maar gezegd omdat hij haar niet had kunnen krijgen, zo stelde H het zich althans voor. Hij was verraden door een man die zijn vrouw wilde maar dat was hem niet

gelukt en zo nam hij wraak. Op de afwijzing. Op hem, H, die haar wel had kunnen krijgen. Of het echt zo was wist hij natuurlijk niet, maar het was een verhaal waarmee hij kon leven, en daarvoor zijn verhalen bedoeld, dat je ermee kunt leven, dat je er niet aan kapotgaat.

Op het moment dat Soshanna het hoorde had ze geen idee dat er wraak in het spel was, maar was ze de informant alleen maar dankbaar voor de informatie.

Dat vertelde ze later aan H. 'Ik was zo blij dat iemand mij dit vertelde, dat iemand de moeite nam mij dit te vertellen. Dat ik niet gek ben. Dat ik geen spoken zie.'

Meteen na de lunch had ze H een sms gestuurd: 'Ik heb gehoord dat je al een tijd een affaire hebt. Ik hoef je even niet te zien. Ik kom niet thuis.'

En een paar minuten later stuurde ze hem: 'Dit verbaast me niet. Ik voelde het al een tijd. Maar je ontkende. Ik vroeg het je, en je ontkende telkens weer. Je loog in mijn gezicht. Je deed alsof ik gek was.'

H stuurde berichten terug. Hij ontkende niets meer maar benadrukte dat het weinig om het lijf had. Emotionele intimiteit die fysieke intimiteit was geworden. Bijna per ongeluk. Dat hij nooit had willen doen alsof ze gek was. Dat zijn lafheid misschien onvergeeflijk was. Zijn lafheid, niet de affaire. Dat ze geen spoken had gezien, ze had lafheid gezien, maar was lafheid niet ook menselijk? Als je de laffe mensen zou opruimen, wie hield je dan over?

Kort daarop schreef Soshanna: 'Ik ga een week terug naar Israël, heb het ticket al gekocht. Ik heb me ziek gemeld. Ik moet tot mezelf komen. Ik hoorde dat ze Joods is, was één Jodin niet genoeg? Moest je op jouw leeftijd echt nog zo gulzig zijn? En dat met een klein kind. Wat zet je allemaal op het spel? Als ik eraan denk moet ik weer kotsen.'

Hoewel hij zelf uiteraard niet Joods is, hij had zich niet

bekeerd, het ging hem niet om de religie, heeft H altijd geweten dat hij met een Joodse vrouw zou eindigen, al was er een korte periode in zijn leven dat hij een Joodse man ook een redelijk alternatief had gevonden. Hij antwoordde: 'Het spijt me dat ik op mijn leeftijd geen genoeg nam met één Jodin, dat spijt me meer dan ik je hier zou kunnen vertellen. Iets overviel me. Een gulzigheid. Volstrekt ongepast en toch is dit het eerlijke antwoord. Maar wij hebben Yehuda, onze eerste en misschien ook onze laatste Joodse jongen, dat zou voldoende moeten zijn voor een levenslang verbond.'

Hij was op weg naar de crèche waar hij zijn zoon zou afhaken. Een crèche met veel Franse ouders en kinderen die het Frans beter of net zo goed beheersen als het Engels. H was hier niet eens de oudste vader. Het doet hem plezier met andere ouders wat Frans te praten. Het geeft hem het gevoel van ruimte, weidsheid, in het Frans is hij iemand anders. Lichter. Onbevanger. Als hij Frans spreekt heeft hij het gevoel dat hij daar thuishoort, als ouder wachtend voor die crèche. Vaak voelt hij zich een bedrieger, geen intellectuele bedrieger, of een bedrieger op zijn vakgebied, over de kwaliteit van zijn postzegelontwerpen maakt hij zich geen zorgen, dat hoeft ook niet, maar een bedrieger als levende. Iemand die doet alsof hij levend is terwijl hij dat misschien niet echt is. Een zombie. Een rabbijn bij wie hij een tijdje les had genomen, zonder zich te willen bekeren – hij vindt het gewoon prettig om het jodendom te bestuderen – vertelde hem over de dibboek. De geest van een dode die bezit neemt van het lichaam van een levende, doorgaans een onprettige geest, eentje met kwade bedoelingen. De laatste jaren, hij kan zich niet precies herinneren wanneer het is begonnen, of misschien wil hij het zich niet herinneren, heeft hij het gevoel dat er een dibboek in hem woont. De een heeft een hond, de ander een dibboek, maar hoe tem je een dibboek? Wat geef je de dibboek te eten?

Nog diezelfde dag dat Soshanna was ingelicht, dat ze van onwetende veranderde in een wetende, eentje dus die zichzelf met terugwerkende kracht als onwetende moest herkennen, schreef ze: 'Heb je deze week nog met haar geneukt?'

H las dit bericht terwijl hij voor de crèche stond. Op deze vraag kon hij geen antwoord geven. Het woord 'neuken' stond hem in dit verband tegen. De exactheid van de vraag benauwde hem, hij voelde zich in een hoek gedreven. Wat zouden de volgende vragen zijn? Welke standjes? Hoelang? Waar? Hoeveel willen mensen eigenlijk weten? Wanneer weten ze genoeg?

Hij antwoordde, staand voor de crèche: 'Het was zoals ik schreef emotionele nabijheid die af en toe bijna ongemerkt overging in fysieke nabijheid, meer kan ik er niet over zeggen.'

Waarop zijn vrouw antwoordde: 'Zeg maar aan Yehuda dat zijn moeder even op reis is. En ik kom snel weer terug. Ik hoop dat je tegen die tijd iets hebt gevonden waar je kunt wonen. Ga bij je vrienden op de bank liggen, al heb je helaas geen vrienden. Ik wil je voorlopig niet meer in huis hebben.'

H ging de crèche in, hij schreef niet dat het huis waarin ze woonden ook zijn huis was, dat vond hij ongepast in deze situatie. Vrienden bij wie hij op de bank kon had hij inderdaad niet. Maar hij kon natuurlijk aan mensen vragen: 'Wil je mijn vriend worden? Ik zoek een bank.' Als het echt niet anders kan word je creatief, ook hij, ook als het om huisvesting gaat, zelfs op zijn leeftijd.

Hij maakte een praatje met een moeder in het Frans, zag zijn jongen, tilde hem op, kuste hem op zijn krullen, ademde de geur van Yehuda in, een ietwat ongewassen geur. De ouders verzorgden de jongen goed, maar ze vergaten hem weleens te wassen, ook omdat de jongen niet van wassen hield. Hij bleef liever smerig. Vooral haren wassen was een drama.

Toen liep H terug naar huis, de jongen babbelend aan zijn hand. H, die anders goed luistert naar de verhalen van zijn

zoon, kon zijn aandacht er niet bij houden.

Hij vroeg zich toch af waar hij moest gaan wonen als zijn vrouw zou terugkomen uit Israël.

‘Tillen,’ riep de jongen.

En H tilde de jongen op en sjouwde hem naar huis. Soshanna had eens gezegd: ‘Hij bespeelt je als een viool.’ H vond het niet erg een viool te zijn, als het maar een goede, een dure viool was.

Die avond haalde H Chinees eten af bij een restaurant om de hoek. De jongen vroeg waar mama was, maar meteen daarna stelde hij zoveel andere vragen (‘Waarom wonen mensen in een huis?’) dat de vraag over mama prima onbeantwoord kon blijven.

H schoof een laptop opzij, dekte de tafel, een houten tafel, waarop ze rieten matjes leggen als ze eten, om het hout te beschermen. Yehuda vindt het leuk de matjes op tafel te leggen. Hij noemt het zijn ‘taakje’.

Terwijl ze chinees aten, de jongen eet graag witte rijst en soms als hij in een goed humeur is ook wat groente, vertelde H aan de jongen dat zijn moeder naar haar vaderland zou terugkeren of zelfs al was vertrokken, ‘maar niet voor altijd, gewoon eventjes’. De jongen keek hem dromerig aan, daarom zei H: ‘Mama is even bij *saba* en *safta*.’

Dat leek hem voor nu de beste samenvatting. Even bij opa en oma. Een verhaal waarmee hij en de jongen een tijdje zouden moeten leven.

De eerste dagen na haar vertrek liet Soshanna *voice messages* achter voor haar zoon. ‘Lieve Yehuda, mama is in Ramat Gan bij saba en safta. Iedereen mist je. Ik het meest van allemaal. Duizend kusjes.’

Met H communiceerde ze nauwelijks en daarom deed hij dat ook niet met haar. Hij wilde zich nooit opdringen, en nu

zeker niet. Hij wachtte af. Dat was het enige wat hij in deze situatie kon doen. Eén keer stuurde hij een sms: 'We komen er wel uit met onze jongen. Onze jongen staat voorop.'

'Onze jongen is niet het vraagstuk,' schreef ze terug. 'Daar komen we zeker uit. De vraag is wat er van ons overblijft, van ons tweeën, ik denk: niets. Ik ga nu even hier zijn. Ik ga met vriendinnen afspreken, we gaan naar een muziekfestival. Ik ga me even voelen wat ik me bij jou al heel lang niet heb gevoeld: jong en aantrekkelijk.'

Het woord 'jong' pijnigde hem meer dan het woord 'aantrekkelijk'.

Een dag later belde ze hem toch. Hij liep over straat. Het regende.

'Het probleem is niet het overspel,' zei ze, 'dat kan gebeuren. Het probleem is dat er geen basis is om op terug te vallen. Wat is er nog tussen ons? Wanneer hebben we voor het laatst echt iets samen gedaan? Wat is er van ons overgebleven?'

'Het kind is er,' zei hij, 'dat is best veel. En ik kan me herinneren dat we een paar weken geleden nog naar de bioscoop waren. Naar Film Forum. Die oude Franse film.'

'Jij viel in slaap,' antwoordde ze. 'De film was nog geen vijf minuten begonnen of je sliep al. Bij haar val je zeker nooit in slaap. Bij haar blijf je zeker wakker.'

'Het was een erg oude film,' antwoordde H, 'traag, maar ook verwarrend, verder was het een meesterwerk, hoor.' Hij kon zich even de titel van de film niet meer herinneren.

'Het gaat niet om die film,' schreeuwde ze, 'het gaat erom dat het niet genoeg is, wat er nog is. Ik ben heel kalm. Ik probeer redelijk te blijven. Hoor je hoe kalm ik ben?'

'Ja, ik hoor het,' zei hij. 'Kalm. Heel kalm.'

'Maar de grond is onder mijn voeten weggeslagen. Er is geen grond meer. Ik sta op niets. Ik sta op een moeras. Je weet niet wat je hebt aangericht.'

‘Misschien lijkt het groter dan het is,’ zei hij. ‘Hoe gaat het met je ouders?’

‘Wie is het eigenlijk?’ wilde Soshanna weten.

‘Ik dacht dat je dat wist,’ zei H en hij ging in een portiek staan. ‘Ik dacht dat hij je dat had verteld. Wie het ook was die je alles heeft verteld. Maar het is Talia. Talia van de bibliotheek.’

Talia werkt op de kinderafdeling van de bibliotheek bij H en Soshanna om de hoek. Op 5th Avenue. Op een zaterdagochtend, nu ongeveer anderhalf jaar geleden, had ze aan H gevraagd: ‘Ben je Duits?’ In een poging het kind drietalig op te voeden praat H Duits met zijn zoon, zijn moeder Hebreuws, en de rest van de wereld Engels. Dat was wie Yehuda moest worden, een Duitse Jood die zich overal verstaanbaar zou kunnen maken.

Zo had de affaire een aanvang genomen. Met de vraag of hij Duitser was.

‘Die trut, die gore trut,’ riep Soshanna door de telefoon. ‘Die altijd een praatje met me maakt als ik in de bibliotheek kom, die altijd vraagt als ik daar met Yehuda ben: “Hoe gaat het thuis, hoe gaat het met je man?” Wat een ongelooflijke trut. Wat een kutwif. Waarom zei ze niet: “Hoe gaat het met je man? En by the way, ik neuk met hem.” Waarom zei ze dat niet?’

H had de telefoon een stukje van zijn oor gehouden. Uiteindelijk antwoordde hij: ‘Ik weet ook niet waarom ze dat niet zei, ik vermoed dat ze het ongepast vond om zoiets op de kinderafdeling van een bibliotheek te zeggen.’

‘En een keer stonden we samen op het damestoilet. Toen vroeg ze: “Mag ik jouw deo even lenen? Of vind je dat vies?” En ik was zo stom haar die deo te lenen. Ik dacht, wat een leuke vraag, zo niet-Amerikaans. Zo onhygiënisch. Nu weet ik waarom ze onhygiënisch was. Waarom het haar niets kon schelen waar die deodorant overal was geweest, omdat ze iets

in haar kut stopte wat ook nog af en toe in mijn kut zat. Niet vaak meer, maar soms kwam het er nog van. Wat een sukkel was ik. Hebben jullie me uitgelachen?’

‘Nee, natuurlijk hebben we je niet uitgelachen,’ antwoordde H. ‘Dat zouden we nooit doen. Waarom ook? Ik hou van je.’

Soshanna hing op en H vervolgde zijn weg door de regen. Voor het postkantoor op de 34ste straat bleef hij staan, zonder precies te weten waarom. Uiteindelijk ging hij naar binnen om te schuilen voor de regen, er stond een lange rij voor de loketten.

De laatste voice message van Soshanna aan Yehuda luidde: ‘Lieve, lieve Yehuda, mama gaat nu naar een muziekfestival en zal twee dagen stil zijn. Daarna stuurt ze je weer allemaal berichten en ze komt snel thuis. Ze houdt van jou het meest van de hele wereld.’